

КНЯЖЕСТВО БЪЛГАРИЯ.

Негова повърхнина, природа, население, духовна култура,
управление и новѣйша история:

ОТЪ

Конст. Цретекъ,

професоръ въ Виенския университетъ.

Въ 2 части:

Часть I. Българска Държава.
Часть II. Пжтувания по България.

Пловдивъ

Издание и печатъ на Хр. Г. Дановъ

1899

ЧАСТЬ ВТОРА

ПЪТУВАНИЯ ПО БЪЛГАРИЯ.

Съ 23 картини и 1 карта.

Прѣведе отъ чешки

Стоянъ Арсировъ.

правъ редъ или въ затворенъ кръгъ, като сръбското коло, румънското *hoga*, новогръцкото *choros* и провенсалското *fa gandola*. Кроткостта на хората на Балканския полуостровъ добръ характеризира единъ турски анекдотъ. Когато султанъ Махмудъ II. въвелъ въ Цариградскитѣ казарми модернитѣ упражнения (тур. *талими*), Арнаутитѣ мислили, че това е нѣкое военно хоро, и чудили се, защо Турцитѣ сж починали въ войската «да игражтъ хоро.» При споменатитѣ сборове всичко е обхванато отъ тиха радостъ безъ шумъ и крѣсъкъ. Далечнитѣ села рано се разиждатъ другарски въ къщи и при захождането на слънцето поляната е вече пуста.

Музикални инструменти прѣобладаатъ въ цѣла България два, гайдата и кавалтъ, проста дълга овчарска свирка. Единъ поусъвършенствуванъ инструментъ, подобенъ на цигулка, обикновено съ двѣ струни, отъ които съ помощта на лѣка се изкарватъ тѣжни звукове, се нарича гадулка (гадувамъ или гѣдувамъ, повел. погадувай, музикантътъ гадуларь) или и цигулка (музикантътъ цигуларинь). На по-висока стѣпенъ донѣкъдѣ стожтъ циганскитѣ цигулки, които се наричатъ по турски *кеменѣ*, *кеменчѣ* (персийски произходъ). Другъ инструментъ е българината, малка китара съ четири струни, на която се дрънка съ гѣше перо; нейнитѣ нѣжни звукове често се чужтъ по Софийскитѣ дюкяни и кръчми, а по сбороветѣ, които биватъ наполовинъ и панаири, се и продаватъ⁶¹. На неж се свири безъ пѣние, само за музикална наслада. Родопскитѣ помаци пѣжтъ своитѣ пѣсни при звуковетѣ на другъ подобенъ инструментъ, чийто струни (телове) дрънкать съ прѣстъ; той е дрънкята на Чепинци (гл. гласи дрънкя, да си подрѣнкя, задрѣнкя). По Доспатскитѣ върхове сжщата китара наричатъ *байлама*, турска дума (*baglama*), употребяна по планинитѣ въ вътрѣшността на Мала Азия; въ Родопитѣ е прѣнесена отъ Юрциитѣ, турски овчари-чергари. Всичкитѣ инструменти се изработватъ отъ гайдаритѣ, които образуватъ и особенъ гайдарски еснафъ.

Въ България се срѣщатъ и пѣвци подобни на сръбскитѣ гуслари. По мегданитѣ въ София, а особено при първия жостъ на Цариградското шосе всѣки денъ можешъ да намѣришъ слѣщи гадулари отъ Вакарелъ, които при тѣжнитѣ звукове на гадулката съ проточени звукове и съ много прѣкъсвания пѣжтъ прѣдъ тихо събралитѣ

⁶¹ Турцитѣ наричатъ този инструментъ *тамбура*, което заели и Сърби и Хървати, ала и у тяхъ единъ видъ се нарича *бугария* (срв. *Kubač, Prilog za povjest glazbe južnoslovenske* въ *Radu jugoslov. akad.* ч. 39, стр. 99 и сл.).

се любопитни познатитѣ пѣсни за Боленъ Дойчинъ, Момчилъ войвода, Марко кралевич и за старитѣ хайдуци. Като пѣвци сж прочути и Тетевенскитѣ цигулари и Разложкитѣ сѣбци. Такива «просеци съ гадулки» видѣлъ въ България още на 1555 г. Dergschvam⁶². Инакъ главно женитѣ съ добра паметъ знажтъ народни пѣсни. Такава пѣвачка, която често знае до сто и повече пѣсни, се нарича пѣснопойка; мъжкото име пѣснопой сега се неупотрѣбя (казватъ пѣвецъ), ала че то едно врѣме се е употрѣбяло свидѣтельствува името на върха, нареченъ Пѣснопой въ Срдна Гора на лѣвия, източенъ брѣгъ на рѣка Стрѣма, срѣщу селото Чукурли и Хисарскитѣ бани (вече въ Бартовата карта четемъ «Песнопой тепе»).

Въ България твърдѣ много пѣжтъ не само когато сж на забавление, ами и когато работжтъ, особено когато жнѣжтъ нивята. Овчаритѣ или жтваритѣ по върховетѣ, разположени единъ срѣщу други много често се надпѣватъ, единъ стихъ единтѣ, другъ — другтѣ. Туѣ забѣлѣзалъ вече Герлахъ, когато една вечеръ кѣжъ края на Юни 1578 г. пристигналъ въ Ветренъ задъ Троянскитѣ Врата.⁶³ Сжщо и Българитѣ отъ интеллигентната класа, щожъ като се събержтъ, почватъ да пѣжтъ. Всѣка гощавка свѣршва съ пѣсни и хоро. Пѣнието на хайдушки, хороходни и любовни пѣсни въ хорѣ, погълня конверзначната частъ въ едно забавление. Напѣвитѣ се намиратъ разбира се подъ влиянието на примитивнитѣ музикални инструменти и на полоносовото грѣцко черковно пѣние, та затова сж и еднообразни. Старитѣ пѣсни подъ влиянието на новия държавенъ, икономиченъ и общественъ животъ почватъ за жалъ сялно да изчезватъ. Много стари български патриоти, като г. г. Славейковъ, Дриновъ, Каравеловъ сж ми разправяли, че прѣзъ своето дѣтство сж слушали много хубави пѣсни, които сега никоѣ вече незнае.

⁶² За Кошушъ въ Пловдивско той бѣлѣжн: Item 8 bulgarische bettler seind uns begegnet, haben sich an der strassen niedergesetzt, under denen ir zwen auf fidelu gefidelt". Пражкитѣ рѣкописъ f. 237¹.

⁶³ „Auff den Abend haben die bulgarischen Thättern zwischen beyden Gebürgen lustig und chorweise gegen einander über gesungen, und eh'eine Parthey auffgehöret, hat die andere angefangen". Gerlach p. 518.

Ихтиманъ, Татаръ-Пазарджикъ, Чирпанъ и др. се нарича обикновено Трояновъ пѣть, Троянски пѣть, и турски Троянъ юлъ. Даже въ по-ново врѣме се е пѣтувало по него, както виждаме отъ пѣтописнитѣ дневници отъ 16. столѣтне; Далматинецътъ Вранчиъ. на 1553 г. сѣщо чулъ, че цѣлото шосе отъ Бѣлградъ до Цариградъ се нарича «Трояновъ пѣть» и много се чудилъ, какъ е могла да се запази паметъта на царь Траянъ чакъ тукъ у такива «сурови варвари». Римското шосе е вървѣло прѣзъ двата рѣкава, на които е раздѣленъ Искъръ подъ Горублянския мостъ, и то, както виждаме отъ далечината на станциитѣ въ пѣтописитѣ, Oescus е текълъ тогава по източното корито, сегашниятъ «Стари» Искъръ. Телѣрва въ половината на 17. столѣтне, навѣрно поради честитѣ наводнения на рѣката, това направление е било напустѣно и пѣтятъ е билъ прѣнесенъ въ сухата подпланинска мѣстность.⁷

Три часа (25 километра) отъ София се минава прѣзъ по-го-лѣмо село, наричано турски Іони ханъ, български Нови ханъ, отъ гдѣто се отвара хубава гледка на Мургащъ. Името произлиза отъ великолѣпния камененъ ханъ, чието развалини смаяватъ пѣт-ника тутакси при влизанието. Той е билъ продълговата сграда съ връшеста стрѣха, която има извѣтрѣ 30 оджака. Около неж се простира широкъ заграденъ дворъ, въ който могли да се смѣ-тѣтъ нѣколко стотинъ ездачи. Виждатъ се и слѣди отъ щерни и фонтани; насрѣща стѣрчатъ развалинитѣ на малка джамия. Този ханъ е турски градежъ отъ 1670 г., тѣй че едвамъ двѣ столѣтня старъ. Прѣзъ славнитѣ врѣмена на османското царство, въ 16. и 17. столѣтне, по цѣлото шосе отъ Цариградъ до Бѣлградъ сѣ били надигнѣти такива пространни ханища и кервансаран, нѣкои отъ тѣхъ отъ славнитѣ «визирѣ, каквито сѣ били Рустемъ, Али, Мехмедъ Со-коловичъ и други. Сега всички сѣ западнѣли, както и самото турско царство. Тѣзи ханища обаче нѣматъ нищо оригинално турско. Още въ византийското царство е имало такива *καυδοχειῖα*; за едно отъ тѣхъ, основано въ Цариградъ отъ царь Исакъ Ангелъ (1185—1195) четемъ, че имало мѣсто за 100 мѣжъе и толкова конѣе.⁸

Половинъ часъ по-нататѣкъ стигнѣхме края на дѣното на Со-

⁷ Const. Jireček, Die Heerstrasse von Belgrad nach Constantinopel und die Balkanpässe. Prag 1877. Дополнение въ книгѣ *Archaeologische Fragmente aus Bulgarien*, *Archaeologisch-epigraphische Mittheilungen* X, 87 и сл.

⁸ Niketas Akominatos ed. Bonn 585. Отъ *καυδοχειῖον* Арабитъ си обра-зували думата фондукъ, отъ която пъкъ произлязла срѣдновековната итайска дума *fondacco*, ханъ, както е обяснилъ Heyd, *Geschichte des Levantehandels im Mittelalter* (Stuttgart 1879) 2, 430.

фийско поле. Склоноветѣ, които до сега обграждахъ пътя отъ десно, тукъ го прѣсичатъ. Ние сме въ областъта на Сръдна Гора, която съ своитѣ разклонения изпълни пространството между Балкана и Рила. Вълизаме по нея между хубави гѣсталаци, едвамъ нѣколко педи високи, и стигаме при «Тритѣ ханища». Отъ тукъ се вижда далеко назадъ въ полето; София подъ огромната Витоша се вижда като двѣ бѣли ивици. Задъ ханищата иде едно лошо скалисто мѣсто, наречено Побиенъ камъкъ (турски Дикили ташъ.) което значи «въздвиженъ камъкъ», най-лошото по цѣлия пътъ отъ София до Пловдивъ. Когато за пръвъ пътъ (на 1880 г.) минавахъ отъ тукъ, очудихъ ме куповетѣ отъ най-модерни развалини. Огромниятъ жельзниченъ насипъ лжкатушеше между деретата, надъ дълбокия долъ се виждахъ приготовления за нѣкакъвъ мостъ, до сто къса дѣланъ камъкъ лежехъ като гробища разпръснати по пуститѣ морави а до тѣхъ стърчехъ развалинитѣ на малки, съ трѣва обрасли сгради. Това бѣхъ остатъци отъ жельзницата, която Турцитѣ на 1873—76 строели тукъ за София; въ срутенитѣ колиби тогава сж живѣли италиански работници и французски инженери. По-късно съ течение на врѣмето и тѣзи развалини бързо се разпръсняхъ. А когато (на 1884 г.) отъ тукъ за послѣденъ пътъ минавахъ, забѣлѣзахъ на това мѣсто още по-нови развалини: недоправени, съ трѣва обрасли серпентини на ново шосе; българското министерство на общественитѣ сгради искаше да обходи онова лошо мѣсто, ала поради многото разносни почвѣтата нова линия биде напусната!

Задъ това мѣсто се пътува по тѣженъ край, чието облѣкло е низкъ дъбовъ хресталакъ. Отъ прѣдъ Рила, що все по-ясно и по-ясно се показва, заградила е цѣлиятъ изгледъ а отъ задъ Витоша се изпнѣжла надъ околнитѣ хълмове съ цѣлото свое осамотено могъщество. Петъ часа отъ София лежи най-високото мѣсто по цѣлия пътъ отъ Бѣлградъ дори до Цариградъ а сжцеврѣменно и водораздѣлъ между Черно море и Егейско или както го казватъ Гърцитѣ, Българитѣ и Турцитѣ Бѣло море (840 метра). Тукъ е била и границата между княжеството и Румелия.

По околнитѣ лѣсисти върхове лежатъ на два часа пътъ разпръснати 19 махали (колиби), които всички заедно иматъ около 600 къщи и 3472 жители и се наричатъ Вакарелъ.⁹ При самото шосе има само около 30 глинени къщички; това сж ханища, писалища на Софийскитѣ експедитори, митница, стражарница и т. н.

⁹ Споредъ статистиката отъ 1893 г. 665 домакинства съ 3796 жители. (II.).

На десно отъ митницата, сега подиръ съединяването на Румелия съ България навѣрно пуста, бѣлѣ се на върха малка черквичка, която отъ далечъ отъ околнитѣ върхове се вижда като лѣскава точка между зелената растителностъ. Споредъ тази черквичка селото въ 16. столѣтне се наричало също и Бѣла црѣква, турски Ала-клясе, Аладжа-клясе, «шарена черква». Покрай него още на 1530 г. се срѣща името Вакарево или Вакарелъ, което има съвършено румѣнски характеръ.¹⁰

Жителитѣ прѣвъ старата турска администрация сж били дербенджии т. е. срѣщу незначителни привилегии пазили сж прохода (тур. дербендѣ) отъ разбойници, което е ставало по много примитивенъ начинъ: щомъ като се е задавалъ нѣкой керванъ, тѣ почвали въ своитѣ сламенни стражарски колиби покрай пътя да тупятъ на малки тѣпъчета. Споредъ турскитѣ законници отъ 16. столѣтне, прѣведени отъ Хаммера, дербенджилеръ или пазачи на планинскитѣ проходи се взимали отъ всѣки 30 къщи по единъ, тѣ сж били освободени отъ всѣкакви царски ангарии, плащали сж намѣсто 25 само 12 аспри данѣкъ «испендже» а при това и едно «килѣ» ечемикъ и едно пшеница; никой не е смѣлъ при прѣминаването си да имъ вземе нито сѣно, нито слама, нито хлѣбъ, нито пиле. Много отъ тѣхъ, както изрично споменува законѣтъ, сж имали царски фермани, съ които имъ е било повѣрено пазенето на извѣстни проходи.¹¹ Дербенджитѣ сж имали тѣзи длѣжности по голѣмитѣ шосета дори до минжлото столѣтне. Bertrand de la Brocquière (1433) разправя, че планинитѣ между София и Пловдивъ сж били пълни съ разбойници, до като султанѣтъ прогласилъ, че всѣки ще бѣде свободенъ, който се тамъ засели, и че по такъвъ начинъ се образували тукъ двѣ села. Това сж били навѣрно Вакарелъ и Василици или Ветренъ, които напълно се ползували отъ онѣзи привилегии. Самитѣ Вакарелци разправятъ, че тѣ и Василчани сж били заселени тукъ отъ Турцитѣ като виновници, за наказание да пазятъ проходите. Друго тѣхно прѣдание

¹⁰ Въ Пер. Спис. 7, 116 гледахъ да събера доводи за идентичността на двѣта имена. Сега разгледахъ въ Прага ръкописа на Dernschwam'a и той на л. 240¹ изрично казва, че „Wakhareo“ турски се казва „Alaschakhlisse“. — Dernschwam и Дубровчанитѣ Palmotić (17. столѣтне) пишѣтъ *Vakarevo*. Липради, Нѣкоторыя свѣденія о правомъ березѣ Дунавя (Петербургъ 1827) стр. 55 нарича Вакарели едно румѣнско село въ Добруджа срѣщу Галацъ; въ новитѣ карти го пишѣтъ Вакарени, както се казватъ и други села въ Румѣния.

¹¹ Hammer, Des osman. Reiches Staatsverfassung und Staatsverwaltung (Wien 1815), 1, 304, 313, 321, 327 (за Никополюския, Виденския, Елбасанския санджаки).

гласи, че жителитѣ на Вакарелъ сж отъ двѣ племена; едниѣ ужъ били Латини а другиѣ харбални (харба единѣ видѣ старо-турско коши), а тѣхнитѣ потомци, казватъ, и до днесъ се различаватъ, тѣй като женитѣ на Латинитѣ били ужъ по-хитри. Друго прѣданне говори, че нѣкои отъ жителитѣ произхождатъ отъ Унгарско и че като плѣнници сж били довлѣчени тукъ отъ Турцитѣ.

Вакарелци по говора и типа си съвършено се отличаватъ отъ Шопитѣ въ Софийско поле. Иматъ и хубави лица и по-пѣргаво тѣло; това е сжщиятъ типъ, който преоблада въ Сръдна гора, Етрополско и др. Мжжестѣ не сж вече облѣчени въ бѣло, ами носжтъ дрехи отъ кафява овча вълна съ широки потури. Женитѣ се отличаватъ съ своята красива носия и хубави лица; носжтъ шарени вѣрши на глава, отзадъ задъ ушитѣ завѣрзани, забунче съ кжси тѣсни ржжави, обшити съ хоризонтални ивици отъ разнообразни бок, пѣстри като черги прѣстилки отъ сжщия видѣ както и ржжавитѣ¹² и подобни чораци. Слугинитѣ въ София сж найъ вече отъ тукъ. Въ България лопитѣ езици разправятъ какво не за голѣмото ужъ гостопримство на Вакарелжитѣ, което обаче не е нѣщо ново, тѣй като за него се подмѣта вече въ пѣтописната литература отъ 17. вѣкѣ.¹³ Животѣтъ въ Вакарелъ е тежкъ, владѣе голѣма бѣдно-тия. Махалитѣ сж далеко една отъ друга, зимно врѣме между тѣхъ се скитатъ сума вълци и често казватъ въ снѣжно врѣме се губжтъ дѣца. Родителитѣ зимно врѣме главяватъ своитѣ момичета за слугини въ София и често паритѣ за това прибиратъ сами за себе си. Лѣтно врѣме женскитѣ свѣтъ на тѣлни на тѣлни се отправа на жѣтва въ равнината при Татаръ-Пазарджикъ.

Отъ Вакарелъ пжтятъ съ много завои води на долу покрай потока Рѣжани. Шосето на мѣста води прѣвъ алеи отъ дървета, а лѣтно врѣме отъ странитѣ скоро виждаме и високо зелено жито съ цѣли острови сини и жѣлти цвѣтя.

Найъ послѣ се показва прѣдъ насъ вжглото Ихтиманско

¹² Женската прѣстилка се казва въ Самоковско и околността (сжщо и въ края Сиртъоплеръ при Провадия) фута, въ Кюстендилско скутачъ, въ цѣла източна България отъ Дунава до Пловдивъ прѣстилка (въ Пазарджикъ обаче фута. П.). Думата фута (сжщо алб. futъ, рум. futъ sudarium, грѣц. φοιτᾶς кжсъ шаренъ платъ) Миклошичъ, Die türk. Elemente in den südost- und osteurop. Sprachen 1, 62 обяснява отъ араб. фота Badeschürze.

¹³ „Les femmes y sont fort libres en paroles, à cause du grand nombre de voyageurs qui passent par là, et ne recoivent et n'entretiennent les étrangers, que lorsque leurs maris sont aux champs ou auprès de leurs troupeaux, ou quand ils sont en fuite pour éviter le mauvais traitement des Turcs.“ Ricaut (1665) p. 709.

халъ още по-вече мюсюлманския фанатизъмъ. Изгарянето на Стара-Загора и Калоферъ, избиването на Карлово сж катастрофи много по-лоши отъ тѣжнитѣ опустушения въ прѣдната година. Пловдивъ изново се пълнилъ съ бѣженци и селяни плѣнници и християнитѣ прѣживѣли яични мѣсеци, безъ да иматъ нѣкакви извѣстия, съ постояненъ страхъ отъ ужаситѣ на съвършенно разпадалата се военна дисциплина и съ постоянно бдѣние.

Най-послѣ подиръ паданieto на Плѣвенъ Руситѣ се втурили на три части прѣвъ Балкана въ Тракия. Пловдивското поле, което отъ толкова столѣтия бѣ отвикнало да служи за боище, изново се прослави съ голѣми битки. Руската войска дошла отъ западъ. Гурко съ гвардията си и съ 9. корпусъ безъ бой прѣвзедъ София на православния Бъдни-вечерь. Отъ тукъ нахлулъ прѣвъ три пѣти, къмъ Пазарджикъ прѣвъ Ихтиманъ, а на лѣво и на десно прѣвъ Самоковъ и прѣвъ Златица. Нощта срѣщу нова година щабътъ прѣкаралъ въ Вакарелъ, на 1(13) Януари 1878 г. билъ въ Ихтиманъ а вечерята сжция день въ Ветренъ. Сюлейманъ паша ималъ още 130 табора заедно; единъ отрядъ подъ командата на Фуадъ паша той поставилъ при Татаръ-Пазарджикъ, а съ главната си войска искалъ, колкото е възможно по-скоро, да отстъпи отъ Пловдивъ къмъ Одринъ и тамъ да заеме укрѣпената позиция и да запази пѣтя за Цариградъ. На Руситѣ неизбѣгнѣлъ този планъ. Гурко ударилъ на Фуада и на Сюлеймана сжщеврѣменно. Единъ отрядъ (гвардията подъ командата на графа Павла Шувалова) ударилъ на Фуада при Пазарджикъ и го каралъ между Родопитѣ и десния брѣгъ на Марица напредъ. Останѣлата войска напредвала бързо по лѣвия брѣгъ на Марица. Генералъ Дондевилъ съ прѣдния отрядъ стоялъ вече на 3(15) Януари прѣдъ Пловдивъ, ала не могълъ да влѣзе въ града, тъй като мостътъ прѣвъ Марица билъ запаленъ отъ Турцитѣ. Сюлейманъ се намиралъ още въ Пловдивъ, а Фуадъ се приближавалъ полена лека при него. Трѣбвало да се попрѣчи на тѣхното съединение. За тази цѣль отрядътъ на генерала Крюднера на 3 Януари на пладнѣ прѣминѣлъ прѣвъ Марица при Аирани, нѣколко часа надъ Пловдивъ. Понтоненъ мостъ не е имало. Войницитѣ, съ пушки надъ главитѣ, прѣгазили замръзнѣлата вода, която е стигала до гърдитѣ имъ; по-послѣ били прѣнасяни отъ коньетѣ на драгунския ескадронъ на капитана Бураго. Крюднеръ ударилъ на Фуада и го притиснѣлъ при политѣ на Родопитѣ. Сюлейманъ, като се научилъ за това прѣминаване, къмъ вечерята напустилъ Пловдивъ. При отхожданието си искалъ да запали града, ала чуждитѣ

късани дрехи, стегнахъ своята Росинанта, заплатихъ си сибѣката 10 гроша и когато слънцето като червено кълбо се появи на източния хоризонтъ, прѣпускахъ по-нататъкъ къмъ Пазарджикъ. Дервишъ както и по-рано бѣше далеко напредъ. Полето скоро стана тъй еднообразно, че отъ тѣга че то се обръцахъ назадъ да гледамъ Каркрийскитѣ склонове и нейнитѣ хубави сѣнчести гори. Изпрво мѣ вървѣхме по подножието съ прѣснати тукъ-тамъ орѣхи и съ стари могили, но слѣдъ това настаняхъ пустини съ бодили и стърнища. Въ селата бивахъ въ очи по странитѣ турскитѣ кули или чифлици съ издаденъ горенъ ватъ, съ чардакъ околу връсть и съ високи комини. Коньотѣ толкова се уморихъ отъ горещината, която бѣше налегнала още отъ зараньта, че до Татаръ-Пазарджикъ или както Помацитѣ казватъ «на Пазаръ» се влѣкохме съ мжка около 3 часа, като стърчахъ постоянно прѣдъ очитѣ ни неговитѣ многобройни къщи.

Отъ града скоро ме изпеди тежката жѣга, по-лоша отъ Пловдивъ. Още слѣдъ пладне побързахъ на сѣверъ за Панагюрище. Отъ тукъ стигнахъ въ Ихтиманъ на 14. Августъ зараньта. Карантината отъ страна на княжеството още не бѣше вдигната. Между разговора съ Ихтиманскитѣ познати околийскитѣ мѣгарь, привѣтливъ Гръкъ, който на турска служба се запозналъ и съ Херцеговина и Албания, написа ми свидетѣлство, че съмъ съвършено здравъ. Единъ Ихтимански дѣдо мушнахъ този документъ въ джеба на своитѣ широки шалвари и ме откара съ кола на двѣ козелета къмъ границата. До бѣлата Вакарелска черквичка отъ далече се виждаше тъмно на граничната линия платнена палатка съ жълто байряче а прѣдъ нея сѣщо тъй двѣ жълти знамена отъ двѣтѣ страни на шосето. Това е навѣрно карантината. Съ далекогледа виждахъ единъ брадатъ мжъ до знамената въ положение, което при дѣствителна холера не въ Египетъ, ами нѣкъдѣ въ Турция би възбуждало извѣстенъ страхъ. Когато се доближаваше нашата кола, синковецътъ бързо се стѣкми, облѣче си униформата, т. е. шаечина бозава дрѣха пакъ съ жълти «акселбанги», и си зае позицията. Поиска санитарното «тескере». Мойтъ талигаджия го прѣдаде и карантината бѣ свършена. Вътрѣ въ палатката се изтѣгахъ въ дълбокъ пладнешки сънъ нѣколко селски чичовци съ калпаци: навѣрно «подозрителни», т. е. нѣматъ свидетѣлство за своето здравие! Слѣдъ осемъ часа пакъ колата се спрѣ въ София прѣдъ неото жилище на «Раковски булевардъ».

късани дрехи, стегнахъ своята Росинанта, заплатихъ си ситката 10 гроша и когато слънцето като червено кълбо се появи на източния хоризонтъ, пръпускахъ по-нататъкъ къмъ Пазарджикъ. Дервишъ както и по-рано бѣше далеко напредъ. Полето скоро стана тъй еднообразно, че отъ тѣга че то се обръцахъ назадъ да гледамъ Каркарийскитѣ склонове и нейнитѣ хубави сѣнчести гори. Изгървоиъ вървѣхме по подножието съ прѣснати тукъ-тамъ орѣхи и съ стари могили, но слѣдъ това настаняхъ пустини съ бодили и стърнища. Въ селата бивахъ въ очи по странитѣ турскитѣ кули или чифлици съ издаденъ горенъ ватъ, съ чардакъ околу връсть и съ високи комини. Коньотѣ толкова се уморихъ отъ горещината, която бѣше налегнала още отъ зараньта, че до Татаръ-Пазарджикъ или както Помацитѣ казватъ «на Пазаръ» се влѣкохме съ мжка около 3 часа, като стърчахъ постоянно прѣдъ очитѣ ни неговитѣ многобройни къщи.

Отъ града скоро ме изпеди тежката жѣга, по-лоша отъ Пловдивъ. Още слѣдъ пладне побързахъ на сѣверъ за Панагюрище. Отъ тукъ стигнахъ въ Ихтиманъ на 14. Августъ зараньта. Карантината отъ страна на княжеството още не бѣше вдигната. Между разговора съ Ихтиманскитѣ познати околийскитѣ мѣгарь, привѣтливъ Гръкъ, който на турска служба се запозналъ и съ Херцеговина и Албания, написа ми свидѣтелство, че съмъ съвършено здравъ. Единъ Ихтимански дѣдо мушнахъ този документъ въ джеба на своитѣ широки шалвари и ме откара съ кола на двѣ козелета къмъ границата. До бѣлата Вакарелска черквичка отъ далече се виждаше тъмно на граничната линия платнена палатка съ жълто байряче а прѣдъ нежъ сѣщо тѣй двѣ жълти знамена отъ двѣтѣ страни на шосето. Това е навѣрно карантината. Съ далекогледа виждахъ единъ брадатъ мжъ до знамената въ положение, което при дѣствителна холера не въ Египетъ, ами нѣкъдѣ въ Турция би възбуждало извѣстенъ страхъ. Когато се доближаваше нашата кола, синковецътъ бързо се стѣкни, облѣче си униформата, т. е. шаечина бозава дрѣха пакъ съ жълти «акселбанти», и си зае позицията. Поиска санитарното «тескере». Мойтъ талигаджия го прѣдаде и карантината бѣ свършена. Вътрѣ въ палатката се изтѣгахъ въ дълбокъ пладнешки сънъ нѣколко селски чичовци съ калпаци: навѣрно «подозрителни», т. е. нѣматъ свидѣтелство за своето здравие! Слѣдъ осемъ часа пакъ колата се спрѣ въ София прѣдъ неото лице на «Раковски булевардъ».